

Lapsen oikeudet
toteutuvat arjessa
- perusoppimäärä lapsen
oikeuksista kuntapäätäjille

unicef | for every child

Lapsen oikeudet ovat ihmisoikeuksia

Ihmisoikeudet ovat jakamattomia, toisistaan riippuvaisia, yleisiä, luovuttamattomia, perustavanlaatuisia

Oikeuksista ei voi toteuttaa vain haluamiaan oikeuksia. Ne muodostavat kokonaisuuden.

Ihmisoikeudet kuuluvat jokaiselle ja ne ovat voimassa samantlaisina kaikkialla maailmassa.

Ihmisoikeudet käsitetään itseisarvoksi eli niitä ei toteuteta vain niiden tuottaman hyödyn vuoksi. Jokainen saa ihmisoikeudet syntyessään, eikä niitä voi ottaa tai edes itse antaa pois.

Vain perustavanlaatuisimmat oikeudet ovat ihmisoikeuksia.

Yhteinen käsitys lapsen hyvästä elämästä

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista (LOS)

- ...tuli voimaan vuonna 1989, Suomi ratifioi sen 1991
- ...koskee kaikkia alle 18-vuotiaita
- ...on juridisesti velvoittava (toisin kuin julistus)
- ...on maailman laajimmin ratifioitu ihmisoikeussopimus.
196 maata on hyväksynyt sopimuksen, Yhdysvallat on ainoa, joka on sopimuksen ulkopuolella.

- Lue lisää [YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta](#).
- Lue YK:n lapsen oikeuksien komitean [suositukset Suomelle](#).

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista

Neljä yleisperiaatetta sopimuksen keskeisinä tavoitteina

- Syrjimättömyys (yhdenvertaisuus)
- Lapsen edun ensisijainen harkinta
- Oikeus elämään ja kehittymiseen
- Lapsen näkemyksen kunnioittaminen
- Mitä tahansa lapseen liittyvää päätöstä tai toimintatapaa voi ja pitää kunnassakin tarkastella yleisperiaatteiden kautta.

Syrjimättömyys, yhdenvertaisuus (art. 2)

Yhdenvertaisuus on velvoite, joka koskee meitä kaikkia.

Sopimuksen oikeudet turvataan kaikille lapsille (myös esimerkiksi vierailijoille, pakolaisille, sekä valtiossa laittomasti oleville) ilman minkäänlaista lapsen, hänen vanhempiansa tai muun laillisen huoltajansa

- ✓ rotuun
- ✓ ihonväriin
- ✓ sukupuoleen
- ✓ kieleen
- ✓ uskontoon
- ✓ poliittisiin tai muihin mielipiteisiin
- ✓ kansalliseen
- ✓ etniseen tai sosiaaliseen alkuperään
- ✓ varallisuuteen
- ✓ vammaisuuteen
- ✓ syntyperään

tai muuhun seikkaan perustuvaa erottelua.

Syrjimättömyys, yhdenvertaisuus (art. 2)

Kuva: Craig Froehle <https://plus.google.com/+CraigFroehle/posts/AdKcNKesXwa>

Kaikille samanlainen kohtelu ei takaa tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteutumista.

↳ Tarvitaan yhdenvertaisuuden esteiden poistamista, positiivista erityiskohtelua (kaikille tarvitseville) ja kohtuullisia mukautuksia (vammaisille henkilöille)

Esimerkkejä hyvistä käytännöistä kunnista:

- ✓ palveluiden on oltava vammaisten lasten saavutettavissa.
- ✓ lasten erilaisten tarpeet on huomioitava koulukyytien järjestämisessä.

Lapsen oikeus osallistua (artikla 12)

Lapsella on oikeus ilmaista omat mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa ja ne on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

Oikeus tulla kuulluksi toteutuu

- ✓ ymmärrettäessä lapsi aktiivisena oikeuksien haltijana
- ✓ luotaessa lapset huomioivaa yhteiskuntaa
- ✓ arvioitaessa lapsen etua

Esimerkkejä hyvistä käytännöistä kunnissa:

- ✓ nuorten edustus kaikissa lautakunnissa
- ✓ osallisuuteen oppiminen pienestä alkaen: varhaiskasvatuksen osallistavat arkikäytännöt
- ✓ hallinnon selkokielisyyden lisääminen, jotta lapsilla on mahdollisuus omaksua tietoa päätöksenteon pohjaksi

Lapsen edun ensisijaisuus (art. 3)

- ✓ sopimuksen keskeinen periaate
- ✓ sitä sovelletaan yleisesti sekä silloin, kun sopimuksen mikään muu artikla ei anna tarkempaa ”ohjeistusta”
- ✓ tavoitteena on aina harkita lapsen etu ja luoda lapsiystävällinen yhteiskunta

Esimerkki kunnasta:

Lapsivaikutusten ennakoarviointi (LAVA) saa lapsen edun esiin.

LAVA on prosessi, jossa arvioidaan etukäteen päätöksen vaikutuksia lasten oikeuksien toteutumiseen.

Se on työkalu lapsia koskevien päätösten valmisteluun.

LAVA mahdollistaa eri vaihtoehtojen vertailun ja parhaan ratkaisun löytämisen.

Ks. [UNICEFin ohjeistus](#) lapsivaikutusten arvioimiseen.

Tausta: UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malli

UNICEF ja kunnat kehittävät lapsiystävällisyyttä yhteistyössä

- Lapsiystävällinen kunta pohjaa kansainvälisen UNICEFin luomaan Child Friendly Cities -malliin. Suomen malli on pilotoitu Hämeenlinnassa vuosina 2012-2013.
- UNICEFin mallissa kehitetään koko kuntaa: päätöksenteon valmistelua, hallintoa sekä lasten ja perheiden palveluita ja tukea.
- Kehittäjiä ovat luottamushenkilöt, valmistelevat viranhaltijat ja lasten ja perheiden parissa toimivat – sekä lapset ja nuoret itse.
- Kunta voi saada UNICEFiltä Lapsiystävällinen kunta –tunnustuksen kahden vuoden kehittämistyön jälkeen.
- UNICEFin tunnustus ei ole palkinto valmiista työstä vaan kiitos, joka velvoittaa jatkamaan.

- Lisätietoa: <http://www.unicef.fi/lapsiystavallinen-kunta>

Lisätietoja:

Johanna Laaja

Asiantuntija

Suomen UNICEF ry

p. 040 721 1515

johanna.laaja@unicef.fi

© Suomen UNICEF ry

04/2017

